

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

אב התשפ"ה
מפטיר חזון ישעיהו (ישעיהו א)

פרשת דברים – שבת חזון

עלון פרפראות בפרשה וחידושי תורה מא' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת דברים 105 פסוקים = מונבז, הילני, ע'לה

עשרה מלכים נתייירו ואלו הן: חירם המלך, עבד המלך, אנטיגנוס המלך, תלמי המלך, מונבז המלך, טובאי המלך, בולן המלך, בתיא המלכה, הילני המלכה, וברוריא המלכה. ובימי מונבז המלך היו ימים טובים לתלמידי חכמים, ונצחו לכותים וצדוקים ובייתוסים. ואח"כ גרמו עוונותינו ועלו אספסיינוס וטיטוס בן אשתו והחריבו בית שני והעיר, והגלו את אבותינו לרומי, זו גלות תשעית. (מדרש עשר גלויות) מעשה במונבז המלך, שפגז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצר, ונחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו: אבותיך גנזו אוצרות והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם!! אמר להם: אבותי גנזו למטה ואני גננתי למעלה; אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גננתי במקום שאין היד שולטת בו; אבותי גנזו דבר שאין עושה פרות ואני גננתי דבר שעושה פרות; אבותי גנזו אוצרות קמון ואני גננתי אוצרות נפשות; אבותי גנזו לאחרים ואני גננתי לעצמי; אבותי גנזו לעולם הזה ואני גננתי לעולם הבא. (בב"א יא.) **ע'לה אריה מסבכו** (ירמיה ד י) פרש"י נבוכדנצר.

בפרשת דברים יש שתי מצוות לא תעשה (ספר החינוך)

לא תעשה: שלא למנות דיין אדם שאינו חכם בדיני תורה אף על פי שהוא חכם בחכמות אחרות • שלא יירא הדיין בדין מאדם רע.

פרשת דברים נקראת תמיד לפני תשעה באב. אמרו חז"ל: 'שלושה נביאים ניבאו בלשון איכה'. משה רבינו (דברים א' יב): **'איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם'**, ישעיה הנביא (א כא נקראת בהפטר): **'איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילני בה ועתה מרצחים'** וירמיה הנביא במגילת איכה הנקראת בתשעה באב: **'איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה פאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס'**. אמר רבי לוי: משל למטרונה שהיו לה שלושה שושבינין, אחד ראה אותה בשלותה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בנוולה. כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלותם, ואמר: **'איכה אשא לבדי טרחכם'**. ישעיה ראה אותם בפחזותם, ואמר: **'איכה היתה לזונה'**. ירמיה ראה אותם בנוולם, ואמר: **'איכה ישבה בדד'**. (דב"ר יא ט.) ועוד לפי שבפרשה מוכיח משה רבינו את בני ישראל על ענין המרגלים דכתיב: **והשאל כל העדה ויתנו את קולם ויכבו העם בלילה ההוא**, אמר ר'קה אמר ר'י יוחנן: אותו לילה ליל תשעה באב הנה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני קובע לכם בכיה לדורות. (תענית כט.)

ביום תשעה באב יש להרבות בצדקה לעניים ולתלמידי חכמים שהרי בסתם יום התענית יש לתת צדקה כמו שאמרנו בסנהדרין דף ל"ה, ופסקו מרן בשו"ע יו"ד סימן רנ"ו, דכל תענית שמלינים הצדקה היא כשפיכות דמים וכל שכן בצום התענית הזה שהוא לילה ויום, וגם כי הגלות היה בעבור שגזלו מתנות עניים כמו שכתוב במדרש על פסוק (איכה א ג) **גלתה יהודה מעני**, לכן כדי לתקן עון זה יש לנו להרבות צדקה, ומה גם כי אמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין צח.) דאין ירושלים נפדית אלא בצדקה שנאמר (ישעיה א כז): **ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה**. וגדולה צדקה שמקרכת הגאולה, ולכן יש לנו להרבות בצדקה כהיום הזה, וכן נהגו עם בני ישראל בכל המקומות להרבות צדקה לעניים ולתלמידי חכמים ביום תשעה באב, והוא סגולה נפלאה לכפר עוונות וגם לקרב הגאולה, והגם שכתב הרב מגן אברהם או"ח סימן תקנ"ד ס"ק כ"א, דכמו שאסור בשאלת שלום כמו"כ אסור לשלוח דורון דהוי בכלל שאלת שלום, נראה דזהו דוקא דורון בין איש לחבירו שאין בו סרך מצוה, אבל לתת לתלמיד חכם דורון דהוי מצות צדקה מוחזק ביד לומדי תורה, אדרבא יותר עילוי יש היותו בתשעה באב, ואינו אסור אלא כעין משלוח מנות בפורים וכמו שכתב הרב פרי מגדים שם בחלק אורח חיים, וענין בספר אליהו רבה שם, ומה גם כי יש עילוי גדול לשכינה בנתינת צדקה בימים אלו, ועוד כי דורון הוא דבר מלבוש או איזה חפץ ותכשיט, אבל לשלוח לו מעות ובפרט כשהתלמיד חכם הוא נצטרך ורוצה להוציא לפרנס את בני ביתו, ודאי שהוא מצוה גדולה שאין למעלה ממנה שהרי אמרו בסתם צדקה שמקרכת הגאולה, וכל שכן עם היות צדקה עם עמלי תורה שממחרת יותר.

(מועד לכל חי סימן י' חודש מנחם)

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארו ובין תפל ולבן וחצרת ודי ז'הב. (א א) ה' ספרים מתחילין בא', **אלה הדברים, אשרי האיש** (תהלים א), **איש היה בארץ עויז** (איוב א), **איכה ישבה בדד** (איכה א), **אדם שם אגוש** (דה"א א), כנגד ה' אלפים, ה' חומשים. כנגד ה' מסכתות מתחילין בא', **אלו דברים שאין להם שעור** (פאה), **אור לארבעה עשר** (פסחים), **ארבעה ראשי שנים הם** (ראש השנה), **ארבעה אבות גזיקים** (בבא קמא), **אבות השמאות** (כלים). ה' אלפין בפסוק (שמות כב) **אנכי י-הוה א-ל-היך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים**. כנגד ה' אלפים שערים שלמד על כל מצוה כדאיתא בא"ב דרבי עקיבא. (הרוקח)

אחד עשר יום מתרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע. (א ב) על י"א יום בשנה שמתאבלים על חרב על חורבן בית המקדש, והיינו ט' ימים של חודש אב וי"ז בתמוז וי' בטבת, הרי אחד עשר יום. (כלי יקר). **אריה שאג מי לא יירא** (עמוס ג ח) ט' הימים מר"ח עד התענית יש בהן שעות מנין **אריה**. (אגרא דכלה)

ותקרבון אלי כלכם ותאמרו ונשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ. (א כב) לכאורה קשה כיון שהיה זה בשנת מ' שכבר מתו כל דור המדבר, ובניהם שהיו פחות מבן כ' זכו להיכנס לארץ ישראל מהו שאמר **ותקרבון אלי כלכם**, מהי התוכחה בכך שהרי אבותיהם כבר מתו. אלא לפי שהאבות היו מביאין גם את בניהם באהליהם והיו מתלוננים כמ"ש במדרש **ותרגנו באהליכם** מלמד שהיו יושבין במשכניהם ומחבקין את בניהם ואומרים להם אוי לכם למחר יהיו צולבים כמכם וכו' וז"ש שאם לא יזכו בניהם יהיו להם כ"כ עונש ובכיה לדורות אם לא ייטבו מעשיהם ועמהם ידבר משה כאן בפרשת דברים ומוכיחן שגם אתם תקרבון אלי בעצת אביכם וזה שזכר כאן שהבנים מרו ומתלוננים בלי טעם קודם ששמעו ממרגלים עם גדול ורם ממנו וגו' וז"ש משה להם כי אמרתם בשנאת י-הוה וגו' וזה אינו כמ"ש טובה הארץ וגו' אבל הוא אוהב אתכם ואתם שונאים אותו כמ"ש משל אומרים מה דבלבך על רחמך מה דבליביה עלך כפרש"י בחומש וזאת שנאת חנם שהיה להם לבנים לגבי הש"י במעשה המרגלים הביא להם בכיה לדורות בבית שני שהיה להם שנאת חנם כמ"ש פ"ק דיומא וז"ש בכאן אפם בכיתם בכיה של חנם כי דהיינו שנאת חנם למקום ב"ה. (חידושי אגדות – תענית כט.)

גם בי התאנף י-הוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם. (א לו) כתב האוה"ח - והנכון הוא על פי דבריהם ז"ל (תענית דף כט.) שאמרו בפסוק (במדבר י"ד א) **ויכבו העם בלילה ההוא** וגו' קבעו בכיה לדורות כי ליל תשעה באב היתה שבו נחרב הבית, ואמרו עוד (סוטה דף ט) שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב שאין אומה ולשון נוגעת בו, ואמרו עוד (מדרש תהלים עט) בפסוק **מזמור לאסף א-להים באו גוים בגללתך** וגו' וז"ל קינה מבעי ליה אלא על שהשליך חמתו על עצים ואבנים, מעשה לא היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש ולהשליך חמתו עליו לא אפשר כנוכר ויחר אף ה' בשונאי ישראל ויהיה כליונם במקום חורבן הבית, לזה גזר ה' בגזרת המרגלים גם על משה שימות במדבר, והוא אומר **גם בי התאנף י-הוה בגללכם** פירוש בגלגול דברים שלכם כי אם לא היה עון המרגלים והיו נכנסים אפשר שהיה נכנס משה ועמהם והגם שיבנה בית המקדש אין מיחוש כי לא נתגבר בחינת הרע והיו עומדים בצדקם בארץ, אלא מאמצעות עון מרגלים גברה יד רשעה וידע ה' כי לא יעמדו בצדק וצא ולמד משירת האזינו, ואם תאמר והלא רואני שמיתם משה היתה על מי מריבה, כבר כתבתי שם שאם משה היה מת, ישראל חוזרים לטהרתם שהיו בו קודם חטא המרגלים באמצעות קידוש ה' הגדול והיה ה' מתיר שבועת משה והיה נכנס לארץ ובונה בית המקדש מכוון לשבתו עולמים.

ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת, אמר: כיון דאידיחי אידחי. וחכמים לא הודו לו (מגילה ה ב). פירוש שרצה לעקור צרת תשעה באב כלל ועיקר ולגלות הקץ על ידי שחל בשבת יום הקדוש, והואיל ואידחי ידחה לגמרי. ולכן לא הודו לו חכמים, כי אין לדחוק את הקץ. (טעמי המנהגים - עבודת ישראל) **מה הטעם שרבינו הקדוש דוקא ביקש לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת**. דהנה אמרו בגמרא: אחד מן האחיין שמת ידאגו כל האחיין כולן. אחד מבני חבורה שמת - תדאג כל החבורה כולה, (שבת קה:) ואם נולד בן זכר באותה המִשְׁפָּחָה נְתַרְפָּאת כָּל אוֹתָהּ הַמִּשְׁפָּחָה (ירושלמי מועד קטן ג ז). והנה בתשעה באב לאחר חצות - זמן לידת בן דוד. והנה בתשעה באב שחל להיות בשבת, רבינו הקדוש דמדבית דוד קאתי (שבת נו א), הרגיש בשבת שכבר נולד בן דוד ונתרפאה כל המשפחה, וביקש לעקור את התענית לגמרי, אמר: הואיל ואידחי אידחי; מה שאין כן שאר החכמים, שאינם מאותה המשפחה, לא הרגישו בזה. אמרו רז"ל (ירושלמי כלאים ט א) **יום שנפטר רבינו הקדוש - ערב שבת היה**, והתעסקו כולי עלמא בכבודו, ואחר כך באו כולם לביתם, והיה עוד זמן לכל אחד להחם חמין ולצלוח דג ולהדליק את הנרות, וכד ערבא שמשא קרא הגבר, וידעו שנדחה שבת והמתין בעבור כבודו דרבינו הקדוש; ולא נמצא כן בשארי הצדיקים. להיות שהוא בסברתו דחה אכילות תשעה באב בעבור קדושת שבת וכבודו, והיה זה שכרו, שנדחה שבת בעבור כבודו. (בני יששכר אב צום החמישי)

שאלות

- א. **ותקרבנו אלי פלגם ותאמרו** (א כב) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשָׂה מֹשֶׁה מִדַּעְתּוֹ, וְהִסְפִּיקָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם. וסימנך אלי.
- א. רמז בפרשה שצריכים לחזור בתשובה בחודש אלול.
- ב. **הבו לכם אנשים חקמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואנשיםכם**. (א יג) פרש"י - **חקמים** כסופים. מה הטעם שחכמים נקראים **כסופים**.
- ג. **אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר היצדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן ונצרת ודי זקב**. (א א) מה הטעם שמשא רבינו לא הוכיח את עם ישראל על ששת הנסיונות שהיו להם קודם מתן תורה - אחד על הים, שנים במן, אחד בשליו, ושנים במים. דכתיב (במדבר יד כב) **וינסו אתי זה עשר פעמים**. עשר נסיונות ניסו אבותינו להקב"ה שנים בים ושנים במים שנים במן בשליו אחת בעגל ואחת במדבר פארן. (ערכין טו.)
- ד. **ובקשרכם פניכם אעלים עיני מקם גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידכם דמים מלאו**. (ישעיה א - בהפטרה) איתא בחז"ל (ברכות י:) מאי דכתיב (ויקרא יט כו), **'לא תאכלו על הדם'** - לא תאכלו קודם שיתפלקו על דמכם. וצריך ביאור היכן מרומזים דבריהם בפסוק.
- ה. **כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברנל הלה הוא ברבת בני עמון משע אמות ארפה וארבע אמות רחבה באמת איש**. (ג יא) מה הטעם דכתיב הלה בה'. ולא כתיב הלא.
- ו. ראה בפרשה שבית דין מצווים לקבל את הגרים.
- ז. **במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן ונצרת ודי זקב**. (א א) רמז במילים **ודי זקב** למאמר חז"ל (ברכות כ:) אָמְרוּ מִלֵּאכִי הַשִּׁירָת לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רבונו של עולם, כתוב בתורתך **אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד**, וְהָלֹא אַתָּה נוֹשֵׂא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, דכתיב: **ישא ה' פניו אליך!** אָמַר לָהֶם: וכי לא אֲשֵׁא פָנִים לְיִשְׂרָאֵל, שְׁתַּכְתֵּבִי לָהֶם בַּתּוֹרָה וְאָכַלְתְּ וּשְׂבַעְתְּ וּבִרְכַּת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְהֵם מְדַקְדְּקִים [על] עֲצָמָם עַד כְּנוּת וְעַד קְבִיעָה.
- ח. **נאמר אֲלֵכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר לֹא אוֹכַל לְבִדִּי שְׂאֵת אֲתֶכֶם**. (א ט) פרש"י - אָפְשֵׁר שְׂלֹא הָיָה מֹשֶׁה יָכוֹל לְדוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל? אָדָם שֶׁהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְקָרַע לָהֶם אֶת הַיָּם וְהוֹרִיד אֶת הַמָּן וְהִגִּיד אֶת הַשִּׁלּוֹ, לֹא הָיָה יָכוֹל לְדוֹנָם? וְכֵן אָמַר שְׂלֵמָה: **כי מי יוכל לשפט את עמך הכבד הזה** (מ"א ג ט) אָפְשֵׁר מִי שְׁתַּכְתֵּב בּוֹ: וְנִחְסֶם מִכָּל הָאָדָם (שם ה יא) אֹמַר: **מי יוכל לשפט** גִּלְגָּמֶשׁ? וְקִשָּׁה שֶׁבִשְׁעָה שֶׁאִמְרָה שְׁלֵמָה **כי מי יוכל לשפט** עֲדִיין לֹא נֹאמַר עֲלֵיו וְנִחְסֶם מִכָּל הָאָדָם, שְׁלֹכֶךְ שֶׁאֵל חֲכָמָה מֵאֵת ה' כְּדִי לִשְׁפוֹט אֶת הָעָם.
- ח. **ויצא האמרי הישב בקר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ונקתו אתכם בשעיר עד תרמה**. (א מד) פרש"י - מה הדבורה הזאת, שְׂשִׁיָּה מִכָּה אֶת הָאָדָם - מִיָּד מֵתָה, אִף הֵם, שְׂשִׁיָּה נֹגְעִים בָּכֶם - מִיָּד מֵתִים. חז"ל פִּירְשׁוּ שֶׁלֹּא הָיוּ מִמִּיתִים אוֹתָם דְּכִתִּיב (יד מה) וַיִּרְדּוּ הַעֲמֻלָּקִי וְהַנִּפְנָעִי הַיָּשֵׁב בְּקֶרֶ הַהוּא וַיִּפְּסוּ וַיִּכְתּוּם עַד הַתְּרָמָה. פִּירוּשׁ שְׁעוֹקֵצִין מִכָּאן וּמִכָּאן וְאֵין מִמִּיתִין. מה הטעם שלא היו הורגים בהם. שהרי משה רבינו הזהיר אותם (יד מג) **כי העמלקי והנפנעי ישם לפניכם ונפלתם בתרב כי על פן שבתם מאחרי -הנה ולא יתנה -הנה עמכם**.
- ט. **ונאקח את ראשי שבטיכם אנשים חקמים וידעים ונאמן אותם ראשים עליכם**. (א טו) פרש"י - שְׁתַּנְהִיגוּ בָּהֶם כְּבוֹד, רָאשִׁים בְּמִקְחָ, רָאשִׁים בְּמִמְכָּר, רָאשִׁים בְּמִשְׁאֵל וּמִתָּן, נִכְנָס אַחֲרָיו וַיּוֹצֵא רָאשׁוֹן (ספרי). מה העניין בזה שהוא נכנס אחרון לביתו מביה"כ"נ או מבית המדרש ויוצא ראשון מביתו לביה"מ"ד.
- י. **נאמר אֲלֵכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר לֹא אוֹכַל לְבִדִּי שְׂאֵת אֲתֶכֶם**. (א ט) מה הטעם דכתיב **אֲלֵכֶם** חסר. ומצינו דכתיב מלא (שמות ג יג) וְנִאֲמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם. (שם ג יד) פה תאמר לבני ישראל אֲהִיָּה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם. (שם ג טו) -הנה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבִרְהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם. ועוד.
- כ. ננסע מחרב ונלך את כל המדבר הגדול והעורא והוא אשר ראיתם דרך הר האמרי כאשר צנה -הנה אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנִבְאָ עַד קֵדֶשׁ בְּרִנֵּעַ. (א ט) מתי הגיעו בני ישראל לקדש ברנע, משם שלחו בני ישראל את המרגלים.
- ל. מספר הימים שהוכיח משה רבינו את בני ישראל לפני מותו בכל חומש דברים.
- מ. מה הטעם שלא נופלים על פניהם בתשעה באב כל היום כולו.
- נ. **ויאמר -הנה אלי ראה החלתי מת לפניך ואת סיוח ואת ארצו הקל רש לרשת את ארצו**. (ב לא) לכאורה היה ראוי שידבר עמו בלשון עתיד כדרך (ב כה) **אחל מת פחדך** כי הרי עדיין לא התחיל. גם מלת **ראה** מיותרת. גם מלת **אלי** מיותרת כי נודע שעמו היה מדבר. מהו **לפניך** ולא לפניהם.
- ס. **ואת יהושוע צויתי בעת ההוא לאמר עיניך הראות את כל אשר עשה -הנה אֱלֹהֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמַּלְכִּים הָאֵלֶּה כֵּן יַעֲשֶׂה? -הנה לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה**. (ג כא) מה הטעם שפתח ב'מלכים' וסיים ב'ממלכות'.
- ע. **ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צנה -הנה אתו אֲלֵהֶם**. (ג א) פרש"י - מִלְמַד שְׂלֹא הוֹכִיחֵן אֵלֶּה סְמוּךְ לְמִיתָה. מִמִּי לְמַד? מִיַּעֲקֹב, שְׂלֹא הוֹכִיחַ אֶת בָּנָיו אֵלֶּה סְמוּךְ לְמִיתָה. והא קתני (בב"מ לא.) (ויקרא יז יז) **הוכח תוכיח את עמיתך** - אָפִילוּ מֵאָה פְעָמִים. כתב המאירי - ר"ל שאם הוכיח ולא קבל אפילו מאה פעמים חייב לחזור ולהוכיחו אם כן למה נאמר **תוכיח** ללמד שאפילו תלמיד שראה ברבו דבר שאינו הגון צריך להוכיחו. ובמסכת שבת מבואר שכל שיש בידו להוכיח ולא הוכיח הרי הוא נתפס על עונותיו של אותו החוטא.
- פ. **ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ס ונפון ונעבר דרך מדבר מואב**. (ב ח) מה הטעם שיש פסקא באמצע הפסוק.
- צ. **לולי -הנה צבאות הותיר לנו שריד פמעט פסדם היינו לעממה דמינו**. (ישעיה א ט) כשחטאו ישראל לא היה ביניהם ובין הסדומים הרבה הבדל אלא זו. מדוע היא נקראת 'מעט'.
- ק. מה הטעם שאין מקדשין את הלבנה במוצאי שבת חזון (אפילו כשלא חל תשעה באב במוצאי שבת)
- ר. **לא תפירו פנים במשפט פקטן כגלל תשמעון** (א יז) מה הטעם שאין לדיין להסתכל בפניהם של בעלי הדין בעת שטוענים את טענותיהם.
- ש. **ואת יהושוע צויתי בעת ההוא לאמר** (ג כא) מה הטעם דכתיב **יהושוע** מלא. מספר השנים שעברו מזמן שיהושע נכנס לארץ עד שמלך דוד המלך רמז במילה **יהושוע**.
- ת. **-הנה אֱלֹהֵינוּ דָּבָר אֲלֵינוּ בַּחֲרֵב לֵאמֹר רַב לָכֶם שִׁבְתָּ בְּקֶר הַזֶּה**. (א ו) פרש"י - וְיֵשׁ מִדְּרַשׁ אֲגָדָה: הִרְבָּה גְּדֻלָּה לָכֶם וְשִׁכַּר עַל וְשִׁיבְתֶּכֶם בְּקֶר הַזֶּה; עֲשִׂיתֶם מִשְׁפָּן, מְנוּרָה וְכָלִים, קִבְּלַתֶּם תּוֹרָה, מִצִּיתֶם לָכֶם סִנֵּהדָרִין, שְׂרִי אֲלֵפִים וְשְׂרִי מֵאוֹת. (ספרי) מה הטעם שהקדים את הקמת המשכן לקבלת התורה וקודם ניתנה התורה, ולמה הזכיר את המנורה יותר משאר כלי המשכן, כגון ארון שולחן מזבח וכדומה.

תשובות

- א. **אִשָּׁה לוחות יום** – ר"ת **אלי**. פירש מן **האִשָּׁה**, וְשִׁיבֵר הַלוחות, וְהוֹסִיף יוֹם אֶחָד. (יבמות סב.) וזהו (במדבר יג ב) **וְשַׁלַּח לְךָ לְדַעְתָּךְ: אֲנִי אֵינִי מֵצִנֶּה לָּךְ; אִם תִּרְצֶה** – שְׁלַח. ואסכים על ידך. (הרוקח) *
- א. **אֲנָשִׁים לִפְנֵינוּ וְנִחְפְּרוּ לָנוּ** (א כב) ר"ת **אלול**, רמז שצריכים האנשים הכשרים לחזור בתשובה בחודש אלול ולחפש על כל מי שיש בידו מעשים רעים לחזור בו. (רבינו אפרים)
- ב. ביישנים לשון בושת כלומר שמתביישים לקחת שוחד. [וכתיב (אבות ה כ) וּבִשְׁת פְּנִים לִגְן עֵדֶן]. ויש מפרשים מלשון כסופים (בראשית לא א) **וְכִסְפָּה נִכְסְפָתָה**. פרש"י – תַּמְדָּתָה, (תהלים פד ג) וכן **נִכְסְפָה וְגַם כְּלִמָּה נִכְפְּשִׁי**, (איוב יד טו) **לִמְעֹשֶׂה יְדִיד תִּכְסֹּף**. (עטרת זקנים) **א"ו** כתיב (ויקרא יט לב) **מִפְּנֵי שִׂיבָה מְקוֹם וְהַדְרָת פְּנֵי זָקֵן**. כתב השו"ע (יו"ד רמד א) מצות עשה לקום מפני כל חכם אפי' אינו זקן אלא יניק וחכים ואפי' אינו רבו רק שהוא גדול ממנו וראוי ללמוד ממנו וכן מצוה לקום מפני שיבה דהיינו בן שבעים שנה. ואמרו חז"ל (קידושין לב:) אין זקן אלא מי שקנה חכמה. כסופים היינו שיער שִׂיבָה. *
- ג. גַּר שְׁנַתְגִּייר קָקָטָן שְׁנֹולֵד דְּמִי. (יבמות צז:) כיון שקיבלו ישראל את התורה נחשבו לגַּר שְׁנַתְגִּייר וכל עוונותיהם נמחלו ונמחקו. לכך הוכיחם משה רבינו רק על החטאים שחטאו לאחר מתן תורה. (פניני הגר"א)
- ד. דם שמו קודם התפילה לפי שעיקר שם אדם הוא 'דם' על שם רביעית דם שחיי נפשו תלויים בו. ואמנם אחרי הדבוק בה' על ידי תפילתו שזהו עיקר המכוון בתפילה נתווסף אות א' על שמו. ואמנם מי שאינו מתפלל רק מהשפה ולחוץ בלי דביקות כלל ולבו רחוק מה', זה גם אחרי התפילה דם שמו. וזה שאמר **וּבְפָרְשָׁם כְּפִיָּם** וכו' **גַּם כִּי תִרְבּוּ תִפְלֶה אֲנִינִי שִׁמְעֵ** כי לבכם רחוק ממני, באופן שגם אחרי התפילה יִדְבְּקֶם רק **דְּמִים מְלֵאִם**. (ר יוסף נחמיה עה"ת) ה' דורות עברו עד שראוה – כיצד שלמון מבאי הארץ היה, שלמון בועז עובד ישי דוד, וכשכלד דוד את רבת בני עמון ראה הערש. (הרוקח, רבינו אפרים) פירש הרמב"ן – והנה, נשארה מטתו שמה **ברבה** אשר היא עתה **לבני עמון**, והעמונים קיימו אותה לעדות כי השמידו עם גדול ורם, והאיש הגבור אשר כגובה ארזים גבהו וחסון הוא כאלונים לכדו ממנו מלכותו, וזה טעם **הנה**, כלומר הנה העדות קיימת, שהיא ערש ברזל וארוכה ורחבה מאד, וקיימת היא ברבת בני עמון, כי ערשו אשר בעשרות היתה לשלל ואבדה. *
- ו. **וּשְׁפָטָם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרָו**. (א טז) מִכָּאן אָמַר רַבִּי הֵוֹדָה: גַּר שְׁנַתְגִּייר בְּבֵית דִּין – הָרִי זֶה גַּר, בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ – אֵינֹו גַּר. (יבמות מז.) עוד אמרו שם: גַּר שָׂבָא לְהַתְגִּייר בְּזֶמַן הַזֶּה, אוֹמְרִים לוֹ: מָה רָאִיתָ שָׂבָאתָ לְהַתְגִּייר וכו' וְאֵין מִרְבִּין עֲלֵיו, וְאֵין מְדַקְדָּקִין עֲלֵיו. קִיבַל – מְלִין אוֹתוֹ מִיָּד. מֵאֵי טַעְמָא שְׁהוּנִי מֵצִנֶּה לֹא מְשִׁהֵנָּה. כתב הרשב"ץ (זוהר הרקיע עשין כה) נצטוו בזה בית דין לקבל גרים. שהיא מצוה מיוחדת לבי"ד לקבלם ולא לדחותם. (עבד המלך) ז. זן הארץ בונה ירושלים ר"ת **זהב** – והם שלושת הברכות הראשונות בבהמ"ז שהן מדאורייתא. רואים מהגמרא 'וכי לא אִשָּׁא פְּנִים לִישְׂרָאֵל וְגַם מְדַקְדָּקִים [על] עַצְמָם עַד כְּזִית וְעַד כְּבִיצָה' שהקב"ה מוכן לוותר לנו על כל חטאינו כולל חטא העגל הרמזו במילים **וְדִי זָהָב**, מפני שאנו מדקדקים בבהמ"ז. (מדשן ביתן בשם אגרת הטיוול)
- ח. חכם היה שלמה עוד מקודם – כדכתיב (משלי ט ט) **תָּן לְחָכָם וְנִחְכָּם עוֹד**, וכתיב (דניאל ב כא) **יָהֵב חֲכָמָתָא לְחַכְמִינִי**, וכתיב (שמות לא ו) **וְיָלֵב כָּל חָכָם לֵב וְיָלֵב כָּל חָכָם לֵב** וְיָלֵב כָּל חָכָם לֵב – תרגום יונתן – וְיָלֵב כָּל חָכָם לֵב לִיבָא אוֹסִיפִית רִחַם חֲכָמָתָא. ונתן לו הקב"ה חכמה יתירה. (מושב זקנים)
- ח. חילול השם הוא אילו היו הורגים בהם כדי שלא יגדילו פיהם ונמצא שם שמים מתחלל. דכתיב שם (כא א) **וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׂבִי**. אבל לא הרגו אחד מהם. (דעת זקנים) **[שָׂבִי פירש"י – אינה אלא שפחה אחת]**. ר"ת **שבו בת ישראל** *
- ט. טירחה היא לציבור שצריכים לקום מפניו וזהו דרך ענוה שציוה משה רבינו שיכנס גדול הדור אחרון או ראשון כדי שלא יטריח הציבור לקום לפניו. (עטרת זקנים)
- י. י' פעמים הוכיחם, כנגד י' פעמים שנכתבה מיתת משה בתורה. לכך כתיב **אֲלֵכֶם חֹסֵר י'**. (הרוקח) *
- כ. כ"ט בסיון הגיעו בני ישראל לקדש ברנע ומשם שלחו את המרגלים לתור את הארץ. (החזקוני)
- ל. ל"ו ימים לפני מותו (החזקוני) **אֵלֶּה הַדְּבָרִים – אֵלֶּה יָמֵים הַתְּחִיל מֹשֶׁה מִשְׁנֵה תוֹרָה לִפְנֵי מוֹתוֹ** דכתיב (א ג) **בְּעֶשְׂרִית עָשָׂר חֹדֶשׁ בָּאָחָד לַחֹדֶשׁ** (א ה) **הוֹאִיל מֹשֶׁה בָּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת**. והוא מת בשבעה באדר הרי ל"ו ימים מא' שבט ועד שבעה באדר. (רבינו אפרים) וי"א ל"ז ימים קודם מותו. (הרא"ש)
- מ. מועד הוא דכתיב (איכה א טו) **קָרָא עָלַי מוֹעֵד**, ואין נופלים על פניהם כל היום כולו להראות אותו כיום מועד שמובטחים אנו שיהפך אבלנו לששון ולשמחה. כדכתיב (ישעיה סא ג) **לְשׁוֹם לְאֲבֵלִי צִיּוֹן לְתֵת לָהֶם פָּאֵר תַּחַת אֶפְרָא** וכו'. (סדר היום – סדר תשעה באב, ערוך השולחן תקנ"ה)
- נ. נבואה הראה לו וזהו שאמר **רָאָה**. והנה כבר התחיל לתת האמורי לפניו על ידי מה שהכניע שרו תחילה. וזהו שאמר **אֵלִי** כי הוא לבדו ראהו כפות ואילו היה עם סיחון התחתון היה נגלה לישראל וזהו שאמר **לִפְנֵיךָ** ולא לפניהם. וכיון שכבר החילוני אני לתת בידך את השר העליון ואת ארצו העליונה לכן **תִּחַל** גם אתה משה לבדך ורש אותו תחילה בשמים כדי שעל ידי כן יוכלו ישראל לרשת אח"כ את ארצו התחתונה. (ע"ז הדעת טוב' לרבינו חיים ויטאל זיע"א)
- ס. סיחון ועוג היו האדירים שבכל המלכים בעת ההיא וכל מלכי כנען היו מעלים להם מס כדי שישמרו עליהם. וכן אמר דוד (תהלים קלח יא) **לְסִיחֹון מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְלַעֲוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן וְלָכָל מַמְלָכוֹת כְּנָעַן**. שאחרי שהרגו לסיחון ועוג נשארו רק **מַמְלָכוֹת כְּנָעַן** כאילו בלא מלכים. (אזנים לתורה)
- ע. עבירות שכבר עשה אין לו לאדם להזכיר לחבירו עבירות שעשה, כגון שיאמר לו עברת על כך וכך עבירות, אלא סמוך למיתה כדי שלא יתבייש ממנו. התם ר"ל שאם אדם רואה את חבירו שרוצה לעשות עבירה [ועדיין לא עשה] ובידו להפרישו ממנה **הוֹכֵחַ תוֹכִיחַ אֶפְּלוֹ מֵאַף פְּעָמִים**. (מושב זקנים)
- פ. פסקה המלכות מיהודה כשברח צדקיהו דָּרָךְ הַעֲרָבָה. וזהו **מַאֲיֵלֶת** בעבור (יחזקאל יז טז) **אֲשֶׁר בָּנָה אֶת אֶלְתָּו וְאֲשֶׁר הִפָּר אֶת בְּרִיתוֹ. וּמִעֲצֵינֶיךָ גָּבַר** – שלא שמע לעצת ירמיהו שנקרא 'גבר', דכתיב (איכה ג א) **אֲנִי הַגָּבֵר רָאֵה עֲנִי בְּשֹׁבֶט עֲבָרְתוֹ**. 'ירמיהו' בגימטריא **אֲנִי הַגָּבֵר** (271). והפסק – אז נפסקה מלכותו. (ילקוט האזובי) רמז להם הגלות שבני עשיו יעקרו מלכותם של ישראל. מִדְּרָךְ הַעֲרָבָה כמו שנאמר (ירמיה נב ח) **וַיִּשְׁיֶגּוּ אֶת צִדְקִיָּהוּ בְּעֶרְבַת יַרְחוֹ ר"ת צבִי. מַאֲיֵלֶת** שעי"י האֵלֶּה והשבועה שנשבע אל נבוכדנצר וביטלה. (רבינו אפרים)
- צ. צדקה היה לישראל גם כשחטאו שנאמר (יחזקאל טז טו) **וְאֶחָדָתָךְ הִקְטִנָּה מִמֶּךָ הַיּוֹשֶׁבֶת מִיָּמִינָךְ סָדָם וּבְנוֹתֶיהָ, אֵלּוּלָה הִמָּתֵן שֶׁל צִדְקָה שֶׁהֵייתָ עוֹשִׂים, כִּמְעֻט פָּסָדָם הֵייתָ רַעִים מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר לֹלִי יְ-הֵנָּה צָבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעֻט פָּסָדָם הֵיִינוּ**. ולא עמד לישראל בימי המן אלא צדקה שהיו עושים, שנאמר (יחזקאל יא טז) **וְאֵהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעֻט, וּמִנִּין יִדְעוּ שֶׁהַצִּדְקָה מְעֻט שְׁמָה, שֶׁנֶּאֱמַר לֹלִי יְ-הֵנָּה צָבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעֻט, שֶׁהֵייתָ מְחִזְקִים יְדֵי עֲנִיִּים, אֲבָל סָדָם (שם טז מט) יָד עֲנִי וְאֶבְיוֹן לֹא תִּחְזִיקָה**. ולמה נאמר **כִּמְעֻט** שהיא קטנה מפני עושיה אבל לפני המקום גדולה. (שה"ש וזט א – עבד המלך)
- ק. קבלת פני השכינה נחשבת קידוש הלבנה, ואין מקבלין אותה אלא מתוך שמחה, והאידינא אסורים בשמחה. (טעמי המנהגים בשם המהר"ל)
- ר. רשע אסור להסתכל בפניו – ואמרו חז"ל (אבות א ח) וְכִשְׁתִּיבֵי בְּעֵלֵי דִינָן עוֹמְדִים לִפְנֵיךָ, יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּרִשְׁעִים. לכך אין לדיין להסתכל בפניהם של בעלי הדין בשעה שטוענים את טענותיהם. (הש"ך חו"מ יז י בשם ספר חסידים) *
- ש. שצ"ו שנים מכניסתן לארץ עד שמלך דוד המלך כמניין **יְהוֹשֻׁעַ**. (397) לכך כתיב מלא. וכן **דויד בן ישי** בגימטריא שצ"ו. (397 עם הכולל)
- יְהוֹשֻׁעַ** מלא ו' כי ו' סדרי משנה סדורים כל כך ובכל רמ"ח איברים, וכתיב (לז ט) **וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מְלֵא רֹחַ חֲכָמָה**. (הרוקח, רבינו אפרים) *
- ת. תיקון לחטא העגל הוא מעשה המשכן, כדי שלא תיפול רוחם בקרבם שאמנם קיבלו התורה בסיני אבל חלילה יצא שכרם בהפסדם בחטא העגל. לפיכך הקדים מעשה המשכן שהיה תיקון לחטא העגל. והזכיר במיוחד את המנורה שהגה המערבי דלק בה בנס ולא כבה והיתה זו עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל למרות חטא העגל. פרש"י – וכל זמן שהיו ישראל חביבין היה דולק כל היום והיינו עדותה. (שבת כב:) (משכיל לדוד)

מקורות / חידודון *

א. **פירש מן האשה**, מאי דרש? אמר: ומה ישאל, שלא דברה עמהם שכינה אלא לפי שעה, וקבע להם זמן, אמרה תורה: "אל תגשו אל אשה" — אני, שמייחד לדבור בכל שעה ושעה, ולא קבע לי זמן — על אסת כמה וכמה. והספיקה דעתו למקום, שנאמר: "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם. ואתה פה עמוד עמדי". **שיביר את הלוחות**, מאי דרש? אמר: ומה פסח, שהוא אחד משש מאות ושלוש עשרה מצות, אמרה תורה "כל בן נכר לא יאכל בו". התורה פועלה, וישאל משומדים — על אסת כמה וכמה. והספיקה דעתו למקום, דכתיב: "אשר שבירת", ואמר ריש לקיש: אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: יישר פתך ששבירת. **הוסיף יום אחד מדעתו**, מאי דרש? דכתיב: "ונקדשם היום ומקרה". היום כמקרה: מה מקרה לילו עמו, אף היום לילו עמו. ולילה דהאידנא נפק ליה, שמע מינה תרי יומי לבר מהאידנא. והספיקה דעתו למקום — דלא שריא שכינה עד שבתא. (יבמות סב.)

ראשי תיבות שלשה אלו הם **שפ"ה** [הוסיף יום אחד, פרש מן האשה, שבר את הלוחות], ומשה רבינו ע"ה היה לו אות בשפה שלו שהוא נביא אמת, מפני כי בטבע אינו יכול לומר בומ"ף שהם בשפתים כמצטרך, ועם כל זה היה מוציא אותם כראוי בדרך נס, לכך בשלשה דברים שהם ראשי תיבות **שפה** גם כן נתאמת שהוא אמיתי. (בן יהוידע שבת פז.)

יום אחד הוסיף משה [מדעתו]. הך 'מדעתו' פירושו וחכמתו שהוציא מכח דרש ד"היום ומחר" (פסוק יא), 'מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו'. שכל דרש שהוציאו רבנן מכח יתור נקרא 'דברי סופרים', דסוף סוף לא נכתב זה בפירוש בכתוב, ואי משום הדרש — זה הדרש הוא מדברי סופרים, שיש להם רמז בקרא, ובשביל כך יקרא 'דברי סופרים'. [ובפרק הנחנקין (סנהדרין פח ע"ב) (ו)קאמר שם חומר בדברי סופרים משל תורה, דאין חייב זקן ממרא אלא בדבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, כגון תפילין שאסור לעשות חמש טוטפות. ואף על גב דילפינן ארבע בתים מדברי תורה ט"ט בכתפי שתיים, פ"ת באפריקי שתיים' (סנהדרין ד ע"ב), כל זה אינו אלא מדברי סופרים. וראה לזה שכל דבר שבא מכח דרש אינו כמו מן התורה, דהא כמה דברים שהם בודאי ואסמכוה אקרא. (גור אריה — שמות יט טו)]

ב. **ואין זקן** אלא חכמה. פירש"י לשון נטריקון דבר הכתוב זקן זה קנה. וקשא היכא רמיזה חכמה כי בנטריקון ליכא אלא 'זה קנה'? דאמרו בגמרא (ברכות נו:): הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה דכתיב (משלי ד, ה) **קנה חכמה קנה בינה**, הטעם כי התורה שהיא החכמה נקראת לקח טוב דכתיב (משלי ד, ב) **לקח טוב נתתי לכם**, ומספר 'לקח טוב' [155] עולה 'קנה' [155].

ועוד כי התורה ניתנה מימין דכתיב (דברים לג, ב) **מימינו אש דת למו**, והימין הוא חסד שהוא שם א"ל דכתיב (תהלים נב, ג) **חסד א"ל כל היום**, ולכן כתיב (משלי לא, כו) **נתורת חסד על לשונה**, ונחלקה התורה לחמשה ספרים כנגד חמשה חסדים שהם ה' פעמים א"ל שעולה מספרם 'קנה' ולכן הרואה קנה בחלום יצפה לחכמתה של תורה.

ועל כן כיון דדריש הנטריקון 'זה קנה' נרמז בזה החכמה ולכך אמר אין 'זקן' אלא ששנה חכמה. אי נמי זה דדריש בנטריקון הנזכר במלואה כזה זי"ן ה"א [73] עולה מספר חכמה [73]. (בן יהוידע — קידושין לב:)

ה. **הלה הוא**. בה"א כתיב — יבא מי שמלך ה"ה שנים והוא דור חמישי שלמון **בועז עובד ישי דוד** ויקח הערים האלה. דבר אחר מרמז על משה שהיה ה"א ה"א אמה ודלג י' אמה וכלי מלחמתו י' אמה והכהו בקרסוליו שהוא י' אמה. (בעה"ט)

הלה הוא כתיב — אף לאשתו היה לה מטה גדולה כמו מטתו מברזל. (עטרת זקנים)
ח. **כאשר מעשינה הדברים** — אמר ר' נחמיה מה דבורים יש להם דבש ועוקץ אף התורה כן. דבש לעובדיה ומקיימים אותה. ועוקץ לעובריה ומבטלים אותה. (ילקוט האזכרי)

י. אמר רבי יוחנן, עשר מיתות פתובות עליו על משה, ואלו הן: **הן קרבו ימיה למות**: (דברים לב, ג): **ומת בקהר**: (דברים כב, כ): **כי אנכי מת**: (דברים לא, כט): **כי ידעתי אתרי מות**: (דברים ד, כז): **ואף כי אתרי מות**: (דברים לג, א): **לפני מותי**, (דברים לד, ז): **בן מאה ועשרים שנה במותי**: (דברים לד, ה): **ונמת שם משה עבד ה'.** (יהושע א, א): **ויהי אתרי מות משה**: (יהושע א, ב): **משה עבדי מת**. מלמד שעד עשרה פעמים נגזר עליו שלא יפגס לארץ וישאל נעדר לא נסתם גזר הדין הקשה עד שנגלה עליו בית דין הגדול, אמר לו, גזרה היא מלפני שלא תעבר, שנאמר (דברים ג, כז): **כי לא תעבר את הפרד**. (דבר יא י)

ר. שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה: במה הארכת ימים? אמר לו: קצת בחיי? אמר לו: רבי, תורה היא וללמוד אני צריך. אמר לו: מימי לא נסתפלתי בדמות אדם רשע. דאמר רבי יוחנן: אסור לאדם להסתפל בצלם דמות אדם רשע, שנאמר: **לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך**. רבי אלעזר אמר: עיניו כהות, שנאמר: **ויהי כי זקן ויזקח ותקנהו עיניו מראות**, משום דאסתפל בעשו הרשע. (מגילה כח.)

קשה כיון דאיכא איסורא בזה מאי רבותיה? רוצה לומר אפילו לצורך גדול כגון דאותו רשע עשה עבירה והעדים מעידים לפניו שצריך להסתכל בו כדי שיהיה לו טביעות עין לידע על מי מעידים העדים או שצריך לעשות לו דרישה וחקירה לדבר עמו באריכות שמוכרח להסתכל בו או לצורך אחר כיוצא בזה ורבי יהושע בן קרחה היה נוהג גם בצורך גדול. (בן יהוידע שם)

ובדרך רמז על דרך אמת וזכרונם לברכה (מגילה כח.) בפסוק **"לולי פני יהושפט"** וגו' (מלכים ב ג:יד), מקלל שאסור להסתפל בפני אדם רשע, והוא אמרו פאן ואלהי מסכה לא תעשו לכם, פרוש, לא תעשו עצמכם אלהי מסכה שאסור להסתפל בכם. (אה"ח ויקרא יט ד)
ש"ע ח"מ סימן י סעיף י — אלא לעולם יהיו שני בעלי הדין בעיניו כרשעים ובחזקת שכל אחד מהם טוען שקר וידון לפי מה שיראה לו מן הדברים וכשיפטר מלפניו יהיו בעיניו ככשרים כשקבלו עליהם את הדין וידון כל אחד לכף זכות. **כתב הש"ך** — ועפ"ז כ' בס' חסידים דאין להסתכל בפני הבע"ד כשטוענים דאסור להסתכל בפני רשע.

שלשה פנים אסורות לראות. פני ע"א פני אשה פני רשע. פני רשע שנאמר (מלכים ב ג:יד) **אם אביט אליך ואם אראך**. פני אשה שלא היתה רשאת השונמית ליכנס לפני אלישע דכתיב (מלכים ב ד טו) **ונעמד בפתח וכתוב (איוב לא א) ומה אתבונן על בתולה**. פני ע"א דכתיב (ויקרא יט ד) **אל תפגו אל האלילים** וכתוב (יחזקאל ח ה) **ויאמר אלי בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה ואשא עיני דרך צפונה והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה** ולא אמר ראה ואראך כי בדמות אדם היה דמות זכרות ונקבות נזקקין זה בזה על ידי כישוף וע"י אבן שואבת דבר אחר בלא זקיקה וכתוב (יחזקאל ח ג) **מושב סמל הקנאה המקנה** ובשנייה דילג מושב ואמר **סמל הקנאה הנה וזה מהם** [מה הם] עשים. מהם חסר ה' דמות זכרותם ונקבותם ולא אמר ראה ולא אראה לפי שאסור לראות בשעה שהבריות נזקקים ולא אמר ראה בנשים מבכות את התמוז ולא בעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' הרי שאסור להסתכל בצורת ע"א ובצורת רשע ובצורת אשה. ג' פעמים אמר הרא"ה הרואה אתה כנגד ג' פרצופים שעשה מנשה ובשביל פיקוח נפש מותרין שלשתן לראות שהרי יונדב בן רכב נכנס בבית ע"א כדי שלא יהרג שום צדיק. וכתוב (בראשית יט טז) **ויפתקו האנשים בידו וביד אשתו וביד שתי בנותיו** וכתוב (בראשית לג י) **כי על פן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותרצני**. מה פני אלהים אחרים אסור אף פני רשע אסור אבל להנאתן אפילו לפיקוח נפש אסור שאם עולה טינא בלבו שיצר הרע מתגר בו לראותם ימות ולא יראנה. ואסור לראות שום אדם והוא מתבייש ממך אם תראנו כגון אדם רודף אחר חבירו לתת צדקה והוא מתבייש אם יראנו שום אדם ואם מביא שום דבר לשוק למכור או שום חפץ מן השוק או אפילו עוסק בשום מלאכה או אפילו בביתו והוא מתבייש אם תראה אותו אל תעמוד שם והשטמ ממנו. (ספר חסידים קעח)

ש. **ואת יהושע צייתי בעת שהוא לאמר** (ג כא) היה צריך לומר בתורה ל"א פעמים יהושע, כיון שהכניע ל"א מלכים במלחמת הכניסה לארץ ישראל ונזכר רק לו פעמים ולכן כאן נקט **יהושע** מלא. (פרדס יוסף בשם מהר"ל דיסקין)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת